

Симон дьо Бовоар - „Кръвта на другите“

Когато отвори вратата, всички погледи се насочиха към него.

– Какво има? – попита той.

Лоран бе яхнал един стол пред огнището.

– Трябва да знам дали е решено за утре сутринта – каза той.

Утре. Огледа се. Стаята миришеше на пране и на зелева чорба. Мадлен пушеше, опряла лакти на покривката. Пред Дениз имаше книга. Бяха живи. За тях тази нощ щеше да има край; щеше да има зора.

Щеше да съмне.

Лоран го погледна.

– Не можем да чакаме повече – тихо каза той. – Трябва да съм там в осем часа, ако изобщо отида.

Говореше бавно и отчетливо, като на болен.

– Естествено.

Знаеше, че ще трябва да отговори, а не можеше да отговори.

– Виж, ела да се видим, като се събудиш. Трябва само да почукаш. Имам нужда да размисля.

– Дадено. Ще почукам към шест часа – каза Лоран.

– Как е тя? – попита Дениз.

– В момента спи – каза той и се отправи към вратата.

– Обади се, ако ти потрябва нещо – каза Мадлен. – Лоран ще отиде да си почине. Но ние сме тук цяла нощ.

– Благодаря.

Бутна вратата. Трябва да реши. Очите са затворени, от устните се отронва стенание, чаршафът се повдига и пада, твърде много се повдига; животът е някак твърде видим, твърде шумен, тя е зле, ще угасне, ще е угаснала призори. Заради мен. Първо Жак, сега Елен. Защото не я обичах и защото я обичах; защото се приближи твърде много, защото остана твърде далече. Защото аз съществувам. Аз съществувам, а тя, свободна, самотна, вечна, ето че е изцяло подчинена на съществуването ми, не може да избегне бруталния факт на съществуването ми, закована е за механичния низ на неговите мигове; и в края на фаталната верига, ето я поразена в самото си сърце от сляпата стомана, от твърдото метално присъствие, моето присъствие – нейната смърт. Защото аз бях там, непрозрачен, неизбежен, безпричинен. Би трябвало никога да не съм бил там. Първо Жак, сега Елен.

Навън е нощ, нощ без фенери, без звезди, без глас. Преди малко премина патрул. Сега вече никой не преминава. Улиците са пусти. Пред големите хотели и пред министерствата пазят часови. Нищо не се случва. А тук нещо се случва – тя умира. „Първо Жак.“ Пак тези застинали думи. Но в бавното изтичане на нощта, през други думи и през отминали образи първородното злодеяние разгръща своята история. Приело е особения образ на история, сякаш е било възможно и друго, сякаш още от раждането ми не всичко е било предопределено, сякаш абсолютната гадост, скрита във всяка човешка съдба, не е била изцяло предрешена от появата ми на този свят и изцяло присъстваща в миризмата и полусянката на агонията, присъстваща във всяка отделна минута и в безкрая на вечността. Аз съм тук днес и открай време. Винаги съм бил тук. Преди не е имало време. Когато времето е започнало, аз вече съм бил тук и ще съм тук завинаги, отвъд собствената ми смърт.

Беше тук, но отначало не го знаеше. Сега го виждам, наведен на прозореца на галерията. Не знаеше. Мислеше, че само светът присъства. Гледаше зацапаните

витражи, от които лъхаше миризма на мастило и прах, миризмата на труда на другите; слънцето обливаше с лъчите си мебелите от стар дъб, докато хората долу се задъхваха в мътната светлина на лампите със зелени абажури; през целия следобед машините монотонно бучаха. Понякога скучаеше. Понякога дълго стоеше неподвижен, като оставяше угризението да навлезе в него през очите му, през ушите му, през ноздрите му. Ниско долу на пода, под мръсните прозорци се стелеше застоялата скука; и в дългото помещение със светли стени угризението се разтягаше в сладникави спирали. Не знаеше, че ако повдигнеха глава, работниците можеха да забележат през прозорчето на вратата свежото му и послушно лице на невръстен буржоа.

Усещаше мекотата на синия мокет, в кухнята, хвърляща медни отблясъци, се разнасяше приятна миризма на разтопена сланина и карамел, в салона звучаха гладки като коприна гласове. Но угризението неуморно бродеше в аромата на летните цветя и в пукота на пламъците в меката зима. Когато заминаваха на почивка, го оставяше зад себе си – звездите се носеха в небето без угризения, ябълките хрупаха между зъбите, сладката вода навлажняваше босите крака. Но щом се върнеха в балсамирания под белите калъфки апартамент, щом изтърсеха натъпканите с нафталин завеси, отново го заварваше на мястото му – търпеливо, непокътнато. Сезоните минаваха, пейзажът се променяше, в книгите със златни гръбчета се разгръщаха нови приключения. Но нищо не нарушаваше равномерния шепот на машините.

От мрачния партер миризмата проникваше в цялата къща. „Един ден това ще е твоята къща.“ На фасадата бе изписано с издълбани в камъка букви: „Бломар и син, печатари“. Баща му със спокойна стъпка се качваше от работните помещения в големия апартамент и невъзмутимо вдишваше застоялия въздух на стълбището. Елизабет и Сюзон също не подозираха нищо – те закачаха графики по стените на стаите си, разхвърляха възглавници върху леглата си. Но майка му изпитваше, сигурен беше, изпитваше този смут, който помрачаваше блясъка и на най-прекрасните дни; и нейното угризение се процеждаше през дъсчиците на излъскания паркет, през копринените облицовки и меките вълнени килими.

Може би го бе срещала и другаде, в непозната обстановка; носеше го навсякъде със себе си, под кожените си палта, под роклите с пайети, добре залепнало за закръгленото ѝ телце. Вероятно затова винаги изглеждаше така, сякаш се оправдава; говореше с извинителен тон на прислужничките, на снабдителите; вървеше с бързи ситни крачки, приведена, сякаш за да намали още повече пространството, което заемаше. Искаше му се да я разпита, но не знаеше с какви думи да си послужи. Един ден се бе опитал да заговори за хората от печатницата и тя бързо бе казала с непринуден тон: „Не, защо, не им е толкова скучно, свикнали са. А и в живота всички сме принудени да вършим и скучни неща“.

Не я попита нищо повече; това, което майка му казваше, не беше от значение, човек винаги имаше чувството, че говори пред могъщ и докачлив свидетел, когото не бива да шокира. Но когато я видеше трескаво да крои пелени за детето на готвачката, въпреки че можеше да ги купи от евтиния универсален магазин, или цяла нощ да поправя несръчните кърпежи на камериерката, му се струваше, че я разбира. „Толкова е глупаво, няма причина да го прави“, казваха неодобрително Сюзон и Елизабет. Тя не се опитваше да им обяснява, от сутрин до вечер търчеше насам-натам в някакъв безкраен бяг, с часове буташе инвалидния стол на старата парализирана гувернантка, разговаряше с пръсти и устни с глухата си братовчедка. Не обичаше нито старата гувернантка, нито братовчедка си. Не за тях се стараяше. А заради онази безрадостна миризма, която проникваше в къщата.

Понякога водеше Жан на посещение у бедните. Това ставаше по Коледа, на хапвания, организирани за добре измитите деца. Те учтиво благодаряха за хубавото плюшено

мече или чистата престилка и не изглеждаха нещастни. Дрипавите просяци, клекнали по тротоарите, също нямаха обезпокоителен вид. С белите си очи, с чуканчетата, с металните флейти, в които духаха през носа, те заемаха на улицата толкова естествено място, колкото камилата в пустинята или китайците с плитки в Китай. И историите за поетични скитници, за трогателни малки сирачета винаги завършваха със сълзи на радост, със стиснати ръце, чисто бельо, златист хляб. Мизерията сякаш съществуваше само за да бъде облекчавана, за да достави на малките богати момченца удоволствието от даването – тя не смушаваше Жан. Но имаше нещо друго, знаеше това, нещо, за което книгите със златни гръбчета не говореха, за което госпожа Бломар не говореше; може би за него бе забранено да се говори.

Бях на осем години, когато за първи път се сблъсках с неприемливото. Четях в галерията. Майка ми се прибра с едно от онези изражения, които често виждахме на лицето ѝ, изражение на укор и извинение, и каза: „Детето на Луиз почина“.

Още виждам кривото стълбище и покрития с плочки коридор, към който гледаха толкова врати, все еднакви; мама ми каза, че зад всяка врата има стая, в която живее цяло семейство. Влязохме. Луиз ме прегърна; бузите ѝ бяха меки и мокри; мама седна на леглото до нея и ѝ заговори тихичко. В люлката лежеше бледо бебе със затворени очи. Погледнах червените плочки на пода, голите стени, газовия котлон и се разплаках. Аз плачех, мама говореше, а детето си оставаше мъртво. Можех да си изпразня цялата касичка, мама можеше да будувa цели нощи, то щеше да е все така мъртво.

– Какво му е на това дете? – попита баща ми.

– Беше с мен у Луиз – отвърна мама.

Вече бе разказала историята, но отново се опитваше да я предаде с думи: менингитът, страшната нощ, вкочаненото телце сутринта. Татко слушаше, докато сърбаше чорбата си. Аз не можех да ям. Там някъде Луиз плачеше и не ядеше; нищо нямаше да ѝ върне детето, никога; нищо нямаше да заличи тази беда, която бе омърсила света.

– Хайде де, яж си супата – подкани ме баща ми. – Всички вече свършихме.

– Не съм гладен.

– Насили се малко, миличък – каза мама.

Вдигнах лъжицата до устните си и я оставих в чинията, издавайки нещо като хълцане.

– Не мога!

– Слушай – каза баща ми. – Много е тъжно, че детето на Луиз е мъртво, съчувствам ѝ, но няма да го оплакваме до края на живота си. Хайде, побързай.

Започнах да ям. Строгийт глас внезапно разхлаби менгемето, което стягаше гърлото ми. Усещах как хладката течност се плъзга по лигавиците ми и с всяка лъжица в мен се втичаше нещо още по-зловонно от миризмата на печатницата. Но менгемето бе разхлабено. Не и до края на живота ни. Само тази нощ, докато съмне, и може би още няколко дни. Но не до края на живота ни. В края на краищата това е негово нещастие, не наше. Негова смърт. Бяха го поставили на пейката с разкъсаната яка и със съсирената кръв по лицето; неговата кръв, не моята. „Никога няма да забравя.“ Марсел също викаше в сърцето си. „Никога, малка главичке, никога, конче, никога, малък послушко. Никога смехът ти, никога живите ти очи.“ И смъртта му е на дъното на живота ни, мирна и чужда, и ние, живите, си я спомняме; живеем, за да си я спомняме, а тя вече не съществува, тя никога не е съществувала за него, мъртвия. Не до края на живота ни. Дори не няколко дни. Дори не и минута. Сама си на леглото, а аз мога само да чувам хъркането, което излиза от устните ти и което ти не чуваш.

Бе изсърбал чорбата си и изял цялата си вечеря. Сега се гушеше под рояла; кристалният полилей блестеше с всичките си крушки, замразените плодове проблясваха под захарната си обвивка; нежни и цветни като сладкиши, хубавите дами се усмихваха. Той

гледаше майка си; тя не приличаше на тези парфюмирани феи; черната ѝ рокля разкриваше раменете ѝ; черните ѝ като роклята коси бяха завити около главата ѝ като копринена лента; но пред нея никой не мислеше нито за цветя, нито за сочни пасти, нито за миди или синкави камъчета. Присъствие, чисто човешко присъствие. Тя тичаше от единия до другия край на салона в миниатюрните си сатенени обувки с прекалено висок ток; и също се усмихваше. Дори тя. Преди малко разстроено лице, тихият плътен глас, който шепнеше на ухото на Луиз; сега този смях. Не до края на живота ни. Бе впил нокти в килима. Детето на Луиз е мъртво. Насилваше се да съзерцава образа – Луиз седи на ръба на леглото и плаче. Той вече не плачеше. Дори сега през замръзалия и прозрачен образ следеше с поглед люляковите, зелените, розовите рокли; и желанията се възраждаха – желанието да ухапе тези млечни ръце, да зарови лице в тези коси, да намачка като цветни листенца леките коприни. Детето на Луиз е мъртво. Няма смисъл. Това не е моето нещастие. Това не е моята смърт. Затварям очи, стоя неподвижно, но си спомням за мен и смъртта ѝ влиза в живота ми; аз не влизам в смъртта ѝ. Пъхнах се под рояла, а в леглото плаках, докато заспах, заради онова нещо, което бе протекло в гърлото ми заедно с хладката супа, по-стипчива от угризението – моята вина. Вината, че се усмихвам, докато Луиз плаче, вината, че изплаквам моите сълзи, а не нейните. Вината, че съм друг.

Но той бе твърде малък, за да разбере. Мислеше, че вината е влязла в него изненадващо, защото сгърчените му пръсти се бяха разтворили, защото гърлото му се бе отпуснало. Не се сещаше, че тя е въздухът, който пълни дробовете ми, кръвта, която тече във вените ми, топлината на живота ми. Мислеше, че ако много се постарее, вече никога няма да усети този омърсен вкус. Стараеше се. Сядаше пред ученическото си бюро и наивният му поглед галеше гладката страница, страница без минало, девствена като бъдещето. Бял лист; празна картина; чиста и замръзнала земя, която проблясва отвъд бъдещите революции. Марсел е хвърлил четката си; кръвта по лицето на Жак; кръвта, която се гневи за всяка пощадена капка и за всяка пролята капка. Твоята кръв. Червена върху белия памук, върху марлята; толкова ленива, толкова тежка в подутите ти вени. „Няма да изкара нощта!“ Няма цветя, няма катафалка – ще те скрием в земята. Калта по ръцете ми, калта по душите ни, това беше бъдещето на послушното момченце, което простодушно изписваше чертички и ченгелчета. То не можеше да отгатне. Не познаваше тежестта на собственото си присъствие. Прозрачно и бяло пред белия лист, то се усмихваше на прекрасното си разумно бъдеще.

Тя говореше толкова разумно; сякаш никога не бе потръпвала зиморничаво, сякаш никога не бе вървяла с онези малки неуверени крачки. Казваше, че мизерията и робството, армиите и войните, както и сърцераздирателните страсти и потискащите недоразумения са само глупост, необозримата глупост на хората. Ако само бяха поискали, всичко можеше да бъде друго. И аз се възмущавах от безумието им; мислех си, че би трябвало да се хванем за ръце и да тръгнем из града, тя, като ситни в обувчиците си, аз, като я тегля напред с детския си плам; би трябвало да спираме минавачите по площадите, да влизаме в кафенетата и да държим речи пред тълпите. Не изглеждаше толкова невъзможно. През една трескава сутрин на държавен преврат, на една покрита улица в Севиля хората внезапно побягнаха панически; татко покорно ги последва, като повлече със себе си Елизабет и Сюзон. А тя се спря и за да удържи глупавата блъсканица, протегна нежните си ръце; бях убеден, че ако татко не я беше хванал, ако и той бе протегнал големите си мъжки ръце, изумената тълпа щеше да възвърне спокойното си движение.

Но баща ми не мислеше да спира слепия вървеж на света; той тичаше с достойнство сред навалищата и никакви увещания не можеха да забавят упорития му ход. Когато

започнах наивно да го разпитвам, той най-напред се усмихна. По-късно вече не се усмихваше; говореше с неприязнена гордост за живота си, прекаран в работа и въздържание. Смяташе, че има права над лукса, който го заобикаляше, права толкова по-големи, колкото по-малко се възползваше от тях. Работеше по цял ден, а вечер четеше дебели книги и си водеше бележки. Не обичаше да кани гости, почти никога не излизаше. Ядеше и пиеше с пълно безразличие. Човек би казал, че гледа на своите пури, бургундски вина, на арманяка си от 1893 година като на почетни отличия, необходими му единствено за да е в мир със съвестта си.

– Равенство може да съществува само долу – обясняваше ми той. – Не можеш да издигнеш масите, най-много да премахнеш елита.